

Rodzina Lessmanów (później Lesmanów) przybyła do Polski na początku XIX w. z Niemiec. Pradziadek poety, Antoni Eisenbaum był kierownikiem Szkoły Rabinów i założycielem „Dostrzegacza Nadwiślańskiego - Der Beobachter an der Weichsel”, pierwszego żydowskiego pisma w języku polskim. Dziadek Bernard Lessmann był wydawcą, księgarzem, tłumaczem i wykładowcą w Szkole Rabinów. Ojciec natomiast ukończył wydział ekonomii w Szkole Głównej w Warszawie i również był księgarzem. Lesmanowie sprzyjali idei asymilacji, jednak dopiero czterdziestoletni Józef postanowił w 1887 r. przyjąć chrzest.

Przyszły poeta spędził dzieciństwo w Warszawie, w rodzinnym domu przy Nalewkach 19. Prawdopodobnie w 1885 r. rodzina Lesmanów przeniosła się do Kijowa, tam Bolesław skończył gimnazjum i liceum. Głęboko przeżył rozwód rodziców i rychłą śmierć matki. Początkowo nie potrafił zaakceptować Haliny Dobrowolskiej drugiej żony ojca, jednak później ich stosunki uległy znacznej poprawie. W 1895 r. zadebiutował na łamach „Wędrowca” wierszem *Sekstyny*. Zafascynowany literaturą, początkowo zapisał się na Wydział Historyczno-Filologiczny, jednak pod wpływem apodyktycznego ojca, po kilku dniach wstąpił na Wydział Prawa Uniwersytetu Świętego Włodzimierza w Kijowie (1896). Na studiach założył konspiracyjne stowarzyszenie „Polonia” i brał aktywny udział w działaniach niepodległościowych. Carska policja kilka razy zatrzymywała go z powodu wystąpień patriotycznych. W 1901 r. spędził kilka tygodni w areszcie rewolucyjnym, zaś do egzaminów końcowych przystąpił pod nadzorem naczelnika policji. Po ukończonych studiach wyjeżdża do Warszawy, gdzie dzięki rodzinnym koneksjom otrzymał intratną posadę pomocnika radcy prawnego na Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. W tym czasie, dzięki swojemu serdecznemu przyjacielowi Zenonowi Przesmyckiemu poznał przedstawicieli ówczesnej elity intelektualno-artystycznej Warszawy, m.in. Or-Ota, Marię Konopnicką i innych.

Od 1897 r. swoje utwory podpisywał jako Leśmian. Niektóre źródła podają, że pseudonim wymyślił Franc Fiszer. Jednak w tamtym czasie panowie jeszcze się nie znali. Dopiero około 1902 r. potężny Fiszer i malutki Leśmian (podobno miał 155 cm wzrostu) zainicjowali trwającą ponad trzydzieści lat przyjaźń. Zatem bardziej prawdopodobnym autorem pseudonimu był Antoni Lange, krewny Bolesława i uznany w owym czasie poeta.

W 1903 r. [Leśmian](#) wyjechał najpierw do Niemiec, następnie do Francji, w której pozostał do 1906 roku. Tam poślubił malarzkę Zofię Chylińską, a na świat przyszła ich pierwsza córka Maria Ludwika. Leśmian po raz kolejny

popadł w tarapaty finansowe, co w przyszłości okaże się niemal stanem permanentnym. Dzięki rozmaitym pożyczkom i zaliczkom próbował utrzymać rodzinę, jednak powrót do Warszawy był nieunikniony. W 1909 r., po krótkim wyjeździe rodziny do Włoch, zaczął współpracować z prasą warszawską (głównie jako krytyk literacki), m.in. „Nową Gazetą” i „Kurierem Warszawskim”. Poezje umieszczał m.in. w „Chimerze” wydawanej przez Przesmyckiego. W tym czasie został jednym ze współzałożycieli eksperymentalnego Teatru Artystycznego. W 1911 r. zadebiutował w roli reżysera. Ostatecznie wystawił dwa spektakle i w listopadzie odciął się od działalności Teatru. Pod koniec roku ponownie wyjechał z rodziną do Francji, w której z przerwami mieszkał do 1914 roku. W 1912 r. ogłosił pierwszy tom poezji, *Sad rozstajny*, który przyniósł mu uznanie krytyki. Rok później ukazały się baśnie dla dzieci, *Klechdy sezamowe* oraz *Przygody Sindbada Żeglarza*. Wojnę spędził w Łodzi, gdzie pracował jako kierownik literacki w Teatrze Polskim (obecnie im. Stefana Jaracza).

W 1917 r., dzięki Celinie Sunderland (kuzynce i kochance) poznał lekarkę Teodorę Lebenthal. Dora - wielka miłość Leśmiana - była jego muzą, dla której napisał m.in. *W malinowym chruśniaku*. Poeta planował rozwód z żoną (rzekomo z tego powodu Dora przeszła na katolicyzm), jednak ostatecznie nigdy nie porzucił Zofii i córek. Nigdy też nie porzucił Dory.

Odzyskanie przez Polskę niepodległości to nowy rozdział w życiu Leśmiana. W 1918 r. rozpoczął pracę najpierw jako pomocnik adwokata w Warszawie, następnie został mianowany przez wiceministra sprawiedliwości (i wielkiego admiratora poezji Leśmiana) notariuszem w Hrubieszowie. Niewątpliwie był to okres finansowej prosperity, jednak poeta nie znosił atmosfery prowincjonalnego miasteczka i przy każdej możliwej okazji uciekał z Hrubieszowa zasłaniając się sprawami rodzinnymi lub problemami zdrowotnymi. W 1922 r. otworzył kancelarię w Zamościu, jednak i stamtąd uciekał do warszawskich przyjaciół i kochanki.

Cieniem na dalszym życiu Leśmiana i jego rodziny, położyły się wydarzenia z 1929 r. Pracownik jego kancelarii został oskarżony o malwersacje finansowe. Gigantyczna na owe czasy suma (ok. 20-30 tysięcy złotych) pogrążyła materialnie poetę. Dzięki pomocy przyjaciół i kochanki (sprzedała swoje nieruchomości) Leśmian próbował spłacić dług, jednak do końca życia borykał się z problemami finansowymi. Skandal związany z defraudacją odbił się na zdrowiu poety, ujawniły się poważne problemy kardiologiczne, co podobno nie przeszkadzało mu wypalać 75 papierosów dziennie. W 1933 r.

został wybrany na członka Polskiej Akademii Literatury (PAL). Praca w PAL była kolejnym powodem, by częściej bywać w Warszawie. Wielokrotnie zwracał się do ministra sprawiedliwości o przeniesienie do stolicy, jednak za każdym razem odpowiedź była odmowna. W 1935 r. Leśmian wyczerpany nieustającymi rozjazdami i znienawidzoną pracą urzędniczą, złożył ostateczną rezygnację z funkcji notariusza i przeniósł się z rodziną do Warszawy. Utrzymywał się głównie ze skromnej pensji wypłacanej przez Akademię. W 1936 r. ogłosił ostatni tom poezji, *Napój cienisty*, dobrze przyjęty przez krytykę. W 1938 r. ukaze się jeszcze pośmiertny tom *Dziejba leśna*, a w 1953 *Klechdy polskie*.

Ostatni rok życia Leśmiana to pasmo niepowodzeń w życiu prywatnym. W 1937 r. młodsza córka Dunia (aktorka Teatru Kameralnego) przyjęła oświadczyny Alfreda Łaszowskiego, dziennikarza i działacza ONR. Do małżeństwa jednak nie doszło. Niedoszły zięć zerwał zaręczyny i w niewybrednych słowach wypomniał Leśmianowi żydowskie pochodzenie, za co ten wymierzył mu siarczysty policzek. Leśmian głęboko przeżywał nasilenie nastrojów antysemickich w społeczeństwie, sam zresztą został ofiarą nagonek prasy narodowej. W kwietniu zmarł legendarny Franc Fiszer, dla poety śmierć przyjaciela była niepowetowaną stratą i powodem znacznego pogorszenia samopoczucia. 5 listopada Leśmian bezskutecznie próbował załatwić starszej córce pracę w księgarni. Przygnębiony niepowodzeniem, zmarł wieczorem w swoim mieszkaniu na atak serca.

Rodzina Leśmiana starała się o pochówek państwowy w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Powązkowskim. Niestety, z powodu pochodzenia prośba została odrzucona. Z samym pogrzebem był też związany „skandal towarzyski”, otóż Dora Lebenthal w trakcie pochodu konduktu wsiadła do karawanu, nie dopuszczając do trumny żony i córek. Ostatecznie poeta spoczął na Powązkach w grobie siostry.

Bibliografia:

- Kulik A. W., Leśmian, *Leśmian... Wspomnienia o Bolesławie Leśmianie*, Gdańsk 2008.
- Łopuszański P., *Leśmian*, Wrocław 2000.
- Łopuszański P., *Z rodu księgarzy - warszawskie korzenie Bolesława Leśmiana*, „Pamiętnik Literacki” 2003, nr 3.

Maria Antosik-Piela
Wirtualny Sztetl

Multimedia: Leśmian

- Historie osobiste – Bolesław Leśmian i Rachela Korn

<https://www.youtube.com/watch?v=V6isNIOEM1w>

Czas: 10:07

- Widowisko muzyczno-poetyckie pt. "Leśmian" cz. 1

<https://www.youtube.com/watch?v=8MvdoLyqHL8>

Czas 25:16

- Leśmian poezje wybrane

<https://www.youtube.com/watch?v=XCxrPfRodbI>

Czas: 1:53:18

- Bolesław Leśmian – omówienie twórczości– streszczenie i opracowanie lektury

<https://www.youtube.com/watch?v=vsQwKLu4PQE>

Czas: 22:26

- Bolesław Leśmian – bywalec zieleni

Prelekcja Piotra Łopuszańskiego

<https://www.youtube.com/watch?v=OQoV-2IDZ5g>

Czas: 47:22

- Tajemnice Bolesława Leśmiana | FANBOOK.TV

<https://www.youtube.com/watch?v=uGJdIpmFRxc>

- O Leśmianie rozmawia Magdalena Mędrzak z biografem poety Piotrem Łopuszańskim

Czas: 41:22

- Piotr Łopuszański / Bywalec zieleni. Bolesław Leśmian. Biografia/ Big Book Festival 2021

<https://www.youtube.com/watch?v=ON2c8YxxnuQ>

Czas: 1:14:25